

HELSINKI

Rysäkari

Sotahistoriallisten kohteiden arkeologinen tarkkuusinventointi
23.–26.5.2012

DG 2631:68

KULTTUURIYMPÄRISTÖN HOITO | ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT
KATJA VUORISTO

Tiivistelmä

Helsingin Rysäkarin sotahistoriallisten kohteiden tarkkuusinventointi tuli ajankohtaiseksi, kun Puolustusvoimat luopui saaren käyttämisestä puolustustarkoituksiin ja saari myytiin yksityiseen omistukseen. Rysäkarille on suunnitteilla matkailu- ja virkistystoimintaa. Alue on aiemmin ollut ensimmäisen maailmansodan aikaista Helsingin meripuolustusjärjestelmää ja siihen liittyvät linnoitteet sekä rakennelmat ovat muinaismuistolain rauhoittamia muinaisjäännöksiä. Saarelta tiedettiin myös toisen maailmansodan aikaisia kohteita, jotka ovat myös otettava huomioon merkittävänä rakenteina. Rysäkarilla ei ollut tehty aikaisemmin arkeologista inventointia ja maastotarkastuksen yhteydessä saarella todettiin useampia ensimmäiseen ja toiseen maailmansotaan liittyviä rakenteita, jotka olivat säilyneet nykypäiviin saakka. Inventoinnin tarkoituksena oli kartoittaa kaikki saaren muinaisjäännökset ja samalla arvioida niiden säilyneisyyttä ja kuntoa.

Sisältö

Tiivistelmä

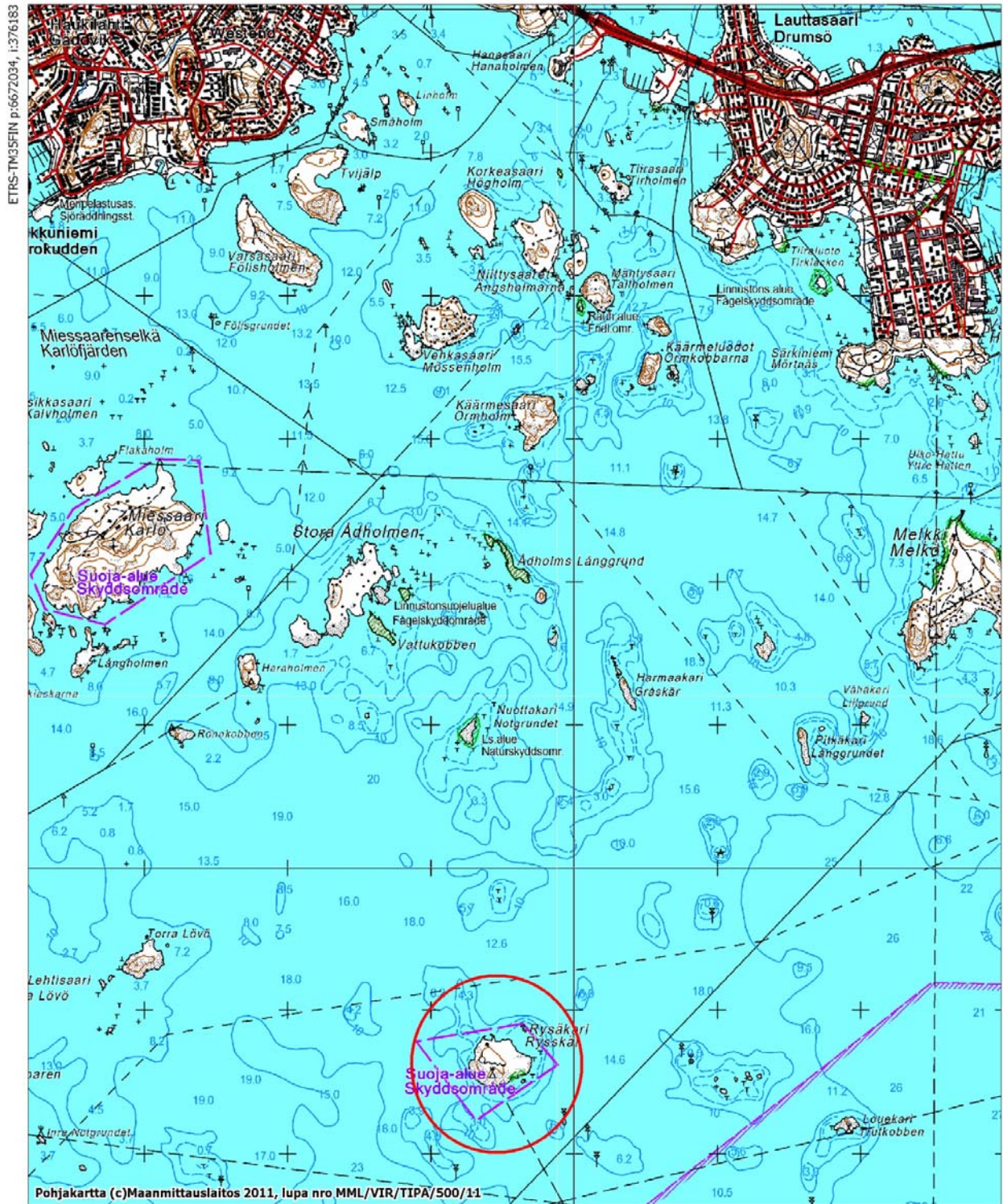
Arkisto- ja rekisteritiedot.....	2
Karttaote inventoidusta alueesta	3
1. Johdanto	4
2. Inventoitu alue	6
3. Rysäkarin historiaa	7
4. Yhteenveto	8
5. Kohdekuvaus	9
Luettelo muinaisjäännökseen liittyvistä alakohteista	10
RAKENNUSTEN POHJAT	10
BUNKKERIT YM. VARUSTUKSET	13
PIENEMMÄT AMPUMA-ASEMAT	22
SUOJAKIVEYKSET YMS.	28
MUUT RAKENTEET.....	31
Lähteet.....	35
Kuvaluettelo	36
Kartat	40
Luettelo kartoissa esiintyvistä muinaisjäännökseen alakohteista	40
Yleiskartta	41
Korkeuskäyräkartta	42

Arkisto- ja rekisteritiedot

Kohteen laji:	Helsinki Rysäkari, sotahistoriallisten kohteiden tarkkuusinventointi
Tutkimuslaitos:	Museovirasto/Arkeologiset kenttäpalvelut
Inventoija:	FM Katja Vuoristo
Muut tutkijat:	FM Satu Koivisto ja FL Petro Pesonen
Kenttätöaika:	23.–26.5.2012
Peruskartta:	K4242 (2009, ETRS-TM35FIN), 1:25000
Tutkimusten rahoittaja:	Senaatti-kiinteistöt
Kustannukset:	10 390 € (arvio)
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Museoviraston arkeologinen keskusarkisto, Helsinki
Kopiot:	Helsingin kaupungin museo, Senaatti-kiinteistöt ja Tom Kaisla (saaren omista ja)
Muinaisjäänköhteet:	Rysäkari tykkipatteri 1000019504, keskikoordinaatit p: 6664628, i: 379430, Z m mpy: 5
Löydöt:	–
Digitaalikuvat:	DG 2631:1–94
Aikaisemmat tutkimukset:	–

Karttaote inventoidusta alueesta

Rysäkari on ympäröity punaisella. Inventoinnissa tarkastettiin koko saari.

1. Johdanto

Puolustusvoimien aikaisemmassa omistuksessa olleella Rysäkarilla tehtiin arkeologinen tarkkuusinventointi, koska saaren uusi omistaja suunnittelee alueelle virkistys- ja matkailutoimintaa. Rysäkari on ollut ensimmäisen maailmansodan aikana osa Helsingin merilinnoitusjärjestelmää ja saarella tiedettiin jo ennestään olevan ensimmäiseen maailmansotaan liittyviä kiinteiksi muinaisjäänöksiksi luokiteltavia rakenteita. Paikalla tiedettiin olevan myös toiseen maailmansotaan liittyviä rakenteita, jotka on otettava huomioon historiallisesti merkittävänä rakenteina ja osana saaren kulttuuriympäristöä. Koska alue on ollut Puolustusvoimien hallussa, ei kohteiden kartoittaminen ole ollut aiemmin ajankohtaista tai mahdollista. Inventoinnin tarkoituksena oli selvittää kuinka paljon alueella oli säilynyt ensimmäiseen ja toiseen maailmansotaan liittyviä rakenteita ja miten hyvin kohteet olivat säilyneet ja missä kunnossa ne olivat, sillä muinaisjäänösten sijainti ja kunto vaikuttavat alueen tulevaan käyttöön.

Kenttätöihin varattiin viisi päivää, mutta tutkimukset saatiin valmiiksi jo neljän kenttäpäivän aikana hyvien satelliittiyhteyksien vuoksi. Tutkimusten kustannuksista vastasi Senaatti-kiinteistöt, jonka omistuksessa saari on aiemmin ollut. Tutkimusten kokonaiskustannukset olivat noin 10 390 €. Museoviraston Arkeologiset kenttäpalvelut toteutti tutkimukset ja inventoinnin tekivät tutkija Katja Vuoristo (FM), Satu Koivisto (FM) ja Petro Pesonen (FL). Kenttätöitä tehtiin 23.–26.5.2012 ja inventointiin liittyvät jälkityöt valmistuivat heinäkuussa 2012. Sääolosuhteet olivat maastotarkastuksen aikana pääosin poutaiset, yhden päivän tihkusade ei juuri haitannut kenttätöitä. Merenkäyntikään ei aiheuttanut ongelmia, joten saarelle päästiin suunnitellussa aikataulussa. Venekuljetus järjestyi saaren nykyisen omistajan Tom Kaislan kautta.

Inventoinnissa tarkastettiin koko saari, sillä se on halkaisijaltaan melko pienikokoinen ja koko saari on ollut aktiivisessa käytössä. Saaren pohjoisrannalla on sijainnut varuskunnan asunnot ja muut rakennukset, kun taas saaren muissa osissa on ollut puolustukseen liittyviä varustuksia. Rysäkarin 1. maailmansodan aikaisista varustuksista säilynyt vanhoja karttoja, joihin on merkitty saaren suurimmat puolustusvarustukset sekä asuin- ja varistorakennukset, mutta pienimpiä tykkiasemia ja muita rakenteita ei karttoihin ole merkitty. Näitä löytyikin useita entuudestaan tuntemattomia, ainakin osa näistä ajoittuneen toiseen maailmansotaan. Puolustusvarustukset näyttäisivät keskittyvän kartoituksen perusteella saaren itä-, etelä- ja länsirannoille. Lisäksi saaren keskiosassa on jo entuudestaan tunnettu tykkipatteri.

DG 2631:93 Katja Vuoristo kirjoittaa muistiinpanoja tykkipatteriin liittyvästä tykkiasemasta. Taustalla Petro Pesonen mittaa rakennetta. Kuva Satu Koivisto.

Inventoinnissa todetut muinaisjäännökset ja havaitut rakenteet valokuvattiin ja niiden sijaintitiedot mitattiin ylös tarkkuus-GPS-laitteella (VRS-GPS Topcon GRS 1) sekä takymerillä (Topcon QS). VRS-GPS toimi saarella melko hyvin, ainoastaan saaren metsäisimmillä kohdilla eli Rysäkarin keskiosassa laitteen satelliittiyhteys ei toiminut ja tällöin käytettiin takymetriä rakenteiden mittaamiseen. Koordinaatti- ja korkeuskiintopisteet siirrettiin saaren keskiosaan pohjoisrantaan tarkkuus-GPS:llä mitatuista pisteistä. Kohteiden sijaintitietojen keskinäinen tarkkuus on muutamia senttimetrejä. Mitatut koordinaatit ovat EUREF FIN-järjestelmässä ja myös raportissa ilmoitetut koordinaatit ovat samassa koordinaattijärjestelmässä. Tähän päädyttiin siksi, että käytetty tarkkuus-GPS-laite ilmoitti koordinaatit EUREF FIN-järjestelmässä ja mitattuja pisteitä on monia, jolloin niiden muuttaminen toiseen järjestelmään olisi vienyt aikaa. Lisäksi Helsinki on siirtymässä samaan koordinaattijärjestelmään vuoden sisällä, joten koordinaattien muuttaminen Helsingin koordinaattijärjestelmään olisi turhaa. Pohjakarttana on käytetty Helsingin kantakartasta irrotettua karttaa, joka on yhdistetty mitattuihin kohteisiin. Inventoinnin yhteydessä otetut digitaalikuvat on luetteloitu Web-muskettiin numeroilla DG 2631:1–94.

DG 2631:94 Petro Pesonen aloittelee takymetrimittauksia.
Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:91 Petro Pesonen mittaamassa länsirannan kaivantoa GPS:n avulla. Kuva Satu Koivisto.

Helsingissä 13.7.2012

Katja Vuoristo, FM

2. Inventoitu alue

Rysäkari sijaitsee noin 5 km Helsingin Lauttasaaresta lounaaseen ja Espoon Haukilahdesta noin 6 km kaakkoon. Saari on topografialtaan melko matala, korkeimmillaan se nousee vain hieman yli viisi metriä merenpinnasta. Rysäkarin poikki on rakennettu itä-länsisuunnassa tykkipatteri 1900-luvun alussa. Tykkipatterin länsipäätyyn on rakennettu 1930-luvulla vielä tulenjohtotorni. Patteri hallitsee saarta ja jakaa sen etelä- ja pohjoisosiin, joilla on molemmilla omat selkeästi erottuvat funktiot.

Rysäkarin pohjoisosa on tasattua kenttää, jossa kasvaa nykyisin mm. mäntyjä. Aiemmin saaren pohjoispuolella on ollut miehistön asunnot ja varastot ym. rakennukset. Myöhemmin alueen ollessa puolustusvoimien käytössä alueelta on purettu osa 1900-luvun alun rakennuksista ja osa alueesta on tasattu paraatikentäksi. Vanhoista rakennuksista on säilynyt vain muutama, kuten upseeritalo ja sairaalarakennus, joka on nykyisin erittäin huonossa kunnossa. Saaren satama-allas sijaitsee upseeritalon edustalla.

Saaren eteläosa on jäänyt 1900-luvulla selkeästi puolustustarkoituksiin. Etelärannan itäosassa on 1. maailmansodan aikaisia rakennuksia, ja pitkin etelä- ja luoteisranta on sijainnut muita pienempiä puolustusvarustuksia. Näistä ainakin osa liittyy 2. maailmansotaan. Rysäkarin eteläosa on maastoltaan kallioisempaa kuin pohjoisosa, alueella on paikoin silokallioita ja kaakkoisosassa kallioon on kaiverrettu 1900-luvun kuluessa useita nimikirjoituksia. Tykkipatterin eteläreuna on metsittyynyt ja alueella on kapeahko metsävyöhyke ennen rantakallioita. Metsän ja kallioiden välistä aluetta on paikoin tasattu kivimurskeella tasaiseksi kentäksi. Rysäkarin kaakkoisrannalla on myös pieni luonnonsuojelualue.

DG 2631:1 Rysäkarin lounaisosaa tulenjohtotornista kuvattuna. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Rysäkarin keskivaiheille on rakennettu myöhemmin kolme suurta ammusvarastoa, joista kaksi sijaitsee heti tykkipatterin pohjoispuolella. Saaren etelärantaan rakennettu sotilaskoti saunoineen ei ole myöskään alkuperäistä rakennuskantaa.

3. Rysäkarin historiaa

Ensimmäisen maailmansodan lähestyessä Venäjän sotalaivat joutuivat tukeutumaan pitkälti Helsinkiin, sillä Tallinnan sotasataman työt olivat vielä pahasti kesken. Tämä vaikutti Viaporin uudistamiseen ja laajentamiseen, koska Viaporin sivustat ja selusta olivat suojaamattomia. Linnoitusta alettiin laajentaa vuonna 1914 Isosaareen ja Melkkiin ja saman vuoden lopulla Helsingin meririntama jaettiin kahtia. Etulinjaan kuului alue Melkistä Isosaareen, mutta keväällä 1915 uusien etulinjan pattereiden valmistuessa Melkki jäi toiseen linjaan ja mm. Rysäkari eli silloinen Ryssänkari sijaitsi etulinjassa, vaikkakin saari kuului vielä tuolloin Helsingin kaupungille. Rysäkarista ja Katajaluodosta annettiin kesäkuussa 1916 pakkolunastusmääräys, jossa saaret määrättiin vesialueineen Viaporin linnoituksen käyttöön. Molempien saarten varustaminen oli kuitenkin aloitettu jo tätä ennen. Rysäkarin linnoittaminen aloitettiin lokakuussa 1914 ja vuoden 1915 tammikuuhun mennessä Vladivostokista tulleet tykit asetettiin paikoilleen. Itse patteri ammuskellareineen ja betonisine komentotorneineen valmistui keväällä 1916. Linnoituksen ensimmäisiä rakennustöitä olivat laiturin ja siltä patterille vievän mukulakivitien ja rautatien rakentaminen, jotta tykit saatiin kuljetettua paikoilleen. (Enqvist 2007, 116, 118; Manninen 2000, 55.)

Ensimmäisen maailmansodan päätyttyä alettiin selvittää heti mm. Rysäkarin ja Katajaluodon omistusta, vaikka rannikopuolustuksen kokonaissuunnitelmaa ei vielä ollut. Saaret oli saatu vuoden 1916 pakkolunastusmääräyksellä sotilasviranomaisten haltuun, mutta lopullista lunastuspäätöstä ei ollut vielä tehty. Aluksi saaria yritettiin vaihtaa mantereella sijaitseviin sotilasalueisiin, mutta vaihtokaupoista ei päästy yksimielisyyteen. Tämän vuoksi Rysäkari ja Katajaluoto lopulta pakkolunastettiin joulukuussa 1922 puolustusvoimille. Jo tätä ennen oli katsottu, että Helsingin edustan patterit saataisiin rannikopuolustuksen hallintaan ja miehitettyä, minkä vuoksi Rysäkarin patterin päälliköksi komennettiin vuonna 1918 Väinö Svanström. Hänet määrättiin ottamaan vastaan patterin tykit ja saarella sijaitseva omaisuus Sotasaaliskeskusosastolta sekä muodostamaan patterin komennuskunta. Säilytettävistä pattereista käytiin 1920-luvulla keskustelua ja Yleisesikunnan rannikotykistön kokonaissuunnitelman hahmotuttua vuonna 1926 Rysäkaria esitettiin yhdeksi säilytettävistä pattereista. 1930-luvun alussa rannikopuolustusta kehitettiin melko vähän tarpeeseen nähden, mutta vuosikymmenen loppupuolella varustaminen kiihtyi kiristyneen poliittisen tilanteen vuoksi. Toisen maailmansodan jälkeen Rysäkarista tuli Suomenlinnan Rannikkolinnakkeistolla miehitetty saari. (Enqvist 2007, 161–163, 196, 204, 236.) Rysäkarin käyttö puolustustarkoituksiin loppui 2010 ja vuonna 2011 saari myytiin yksityisomistukseen.

Rysäkari hallitsi ensimmäisen maailmansodan aikana läntistä meririntaman osaa pitkälle Porkkalanniemen kaakkoisrannikolle asti. Saaren poikki kulki itä-länsisuunnassa edellä mainittu vuonna 1916 valmistunut tykkipatterin rintavarustus komentotorneineen ja rintavarustuksen pohjoispuolella oli neljä 10 tuuman tykkiä. Patterin länsipäässä sijaitsi kesällä 1917 valmistunut kellaritila, jossa oli mm. keskussähköasema ja puhelinkekus. 1930-luvulla sähköaseman päälle rakennettiin kuusikerroksinen tulenjohtotorni. Saaren itäosassa sijaitsi kesällä 1915 valmistuneet betoniset mittauspaviljongit. Tätä ennen paikalla oli käytössä väliaikainen puurakenteinen mittausuoja, jossa oli betoninen mittauspöytä. Vuonna 1916 mittauspaviljongien viereen alettiin rakentaa panssarikomentotornia ja se valmistui kesän 1917 aikana. Myös syyskuussa 1915 valmistunut valonheitinasema sijaitsi saaren itäpäässä. Rysäkarilla oli kaksi valonheitintä, joista pienempää kuljetettiin rautateitse saaren länsirannalle. Suurempi nostettiin taas hissillä ylös ja siirrettiin noin 20 metriä pitkää vallia kiskoja pitkin itärannan valaisuasemaan. Valonheitinten suojatilojen välissä oli kolme sähköasemahuonetta. (Manninen 2000, 55–57.)

Vuonna 1914 Rysäkarin pohjoisrannalle alettiin rakentaa armeijan rakennuksia. Paikalle nousi mm. kasarmi-rakennus, upseeritalo, ruokala- ja keittiörakennus, talous- ja varastorakennuksia, konttori, sauna ja puhe-linasema. Vuoteen 1918 mentäessä saarelle oli noussut yli 20 rakennusta.

Ennen ensimmäistä maailmansotaa Rysäkari on ollut asuttu. Kuninkaallisen merikartastoon vuosilta 1791–1796 on etelärannan pohjukkaan saaren itäosaan merkitty heikosti erottuva talonpaikka. Tämä on sijainnut kalliolla, paikalla jossa on nykyisin valonheittinasema ja myöhemmin rakennettu varastorakennus. Kallion poikki kulkee kaapelikaivantoja.

4. Yhteenveto

Rysäkarilla tehtiin toukokuussa 2012 neljän päivän aikana saaren tarkkuusinventointi, koska alueelle suunnitellaan rakentamista. Rysäkarilta tunnettiin entuudestaan saaren keskiosassa sijaitseva 1. maailmansodan aikainen itä-länsisuuntainen tykkipatteri ja sen länsiosassa oleva 1930-luvulla rakennettu tulenjohtotorni. Lisäksi Rysäkarin itäosassa kaakkoisrannalla tiedettiin olevan mittauspaviljonkeja ja valonheittinasema, ja saaren pohjoisosassa tiedettiin olleen armeijan rakennuksia, mutta rakenteiden kunnosta ei ollut tietoa. Myöskään tykkipatterin kuntoa ei tunnettu, koska Rysäkarilla ei ollut aiemmin tehty arkeologista inventointia. Saari on kuulunut aiemmin Puolustusvoimille, joten sinne pääsy on ollut luvanvaraista. Toisaalta muinaisjäännösten tarkastaminen ei ole tullut aiemmin myöskään ajankohtaiseksi.

Inventoinnissa tarkastettiin kaikki Rysäkarilta tunnetut rakenteet ja arvioitiin niiden kuntoa. Lisäksi etsittiin entuudestaan tuntemattomia rakenteita. Näitä löytyikin useita ja osa niistä voitiin määritellä suoraan vanhojen karttojen perusteella 1910-luvun rakenteiksi. Näiden lisäksi saarella on lukuisia kivivarustuksia ja tykki- ym. ampuma-aseimia sekä muita rakenteita, joista osa on 2. maailmansodan aikaisia, mutta osa voi liittyä myös 1. maailmansotaan. Rysäkarilla ennen 1900-lukua sijainneesta kylästä ei sen sijaan tehty havaintoja. Tämä lieneekin tuhoutunut saaren myöhemmän toiminnan johdosta.

Muinaisjäännökseen liittyvien rakenteiden todettiin säilyneen hieman vaihdellen. Suurimmissa rakennuksissa on nähtävissä rapautumista, joka on aiheutunut rakenteiden päällä kasvavista juurista. Myös kosteus on tehnyt jonkin verran tuhoja. Osa pienemmistä rakenteista on sen sijaan säilynyt melko hyvin, mutta muutamat ovat jääneet pahasti kasvillisuuden jalkoihin. Saaren muinaisjäännöksen suojelun kannalta ensisijainen toimenpide olisikin raivata kasvillisuutta rakenteista.

Rysäkarin muinaisjäännösalueen merkittävimmät rakenteet ovat saaren keskiosan tykkipatteri, siihen liittyvine osineen sekä saaren itäosan kokonaisuus, johon kuuluvat valonheittinasema, mittauspaviljongit, panssarikomentotorni ja edellä mainittujen ympärillä olevat pienet rakenteet ja kaivannot. Ainakin näiden alueiden rakenteiden säilyminen tulisi turvata jatkossa.

DG 2631:92 Petro Pesonen kartoittaa tykkipatteriin liittyvää suojamuuria. Muuri oli säilynyt paikoin melko hyvin. Kuva Satu Koivisto.

5. Kohdekuvaus

Rysäkari 1000019504

Laji: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisj.tyyppi: puolustusvarustukset

Rauhoitusluokka: 1

Ajoitus: 1. maailman sota/2. maailmansota, 1900-luku

Koordinaatit: keskikoordinaatit p: 6664628, i: 379430, Z m mpy: 1–5

Koord.selite: Tykkipatterin keskikoordinaatit

Peruskartta: K4242 (2009, ETRS-TM35FIN), 1:25000

Kiinteistötiedot: 91-414-2-3 RYSSKÄR

Aikaisemmat tutkimukset: -

Vuoden 2012 inventointi

Tarkastuspäivä: 23.–26.5.2012

Kuvat: DG 2631:1–94

Kuvaus: Rysäkarin muinaisjäännösalue ulottuu lähes koko saarelle. Aiemmin muinaisjäännös on sisältänyt ainoastaan tykkipatterin, mutta kohteeseen kuuluu olennaisena osana saaren itäosassa sijaitsevat mittauspaviljongit, valonheittinasema, panssarikomentotorni ja mittauspöytä, jotka on rakennettu 1910-luvulla. Nämä muodostavat merkittävän muinaisjäännösalueen, johon liittyy myös useampia pienempiä tykkiasemia saaren eteläosassa sekä suojakiveyksiä. Näistä moni ajoittune 2. maailmansodan aikaisiksi, mutta ne tulee ottaa huomioon kokonaisuuden kannalta merkittävänä rakenteina. Myös 1930-luvulla rakennettu tulenjohtotorni liittyy olennaisena tähän kokonaisuuteen. Lisäksi kohteeseen liittyvät saaren pohjoisosaan 1910-luvulla rakennettujen rakennusten jäännökset. Muutamat näistä 1900-luvun alun rakennuksista ovat vielä pystyssä, mutta osa on hyvin huonossa kunnossa.

DG 2631:57 Saaren itäosan panssarikomentotorni ja mittauspaviljongit sekä taustalla erottuva mittauspöytä. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

Saaren 1. maailmasodan aikaiset varustukset ovat pääosin säilyneet melko hyvin, vaikkakin männyt ja muu kasvillisuus alkavat tunkeutua betonivallien ja kivimuurien väliin. Rakenteiden säilymisen kannalta ensisijainen tehtävä olisi poistaa kasvillisuutta niistä. Varustuksissa on myös kalkkivalumia seinillä ja paikoin kosteusvaurioita.

Muinaisjäänösalueeseen liittyvät rakenteet on kuvattu tarkemmin oheisessa luettelossa ja niiden sijainnit on merkitty yleiskarttaan numeroilla.

Luettelo muinaisjäänökseen liittyvistä alakohteista

RAKENNUSTEN POHJAT

1. Vesisäiliövaja

Koordinaatit: p 6664792, i 379369

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Betonia, seinät ja katto ovat osittain halkeilleet. Rakennus sijaitsee pohjoisrannassa satama-altaan vieressä lähellä upseeritaloa.

2. Työhuone/asuinrakennus

Koordinaatit: p 6664726, i 379341

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Betoninen rakennuksen perusta, joka on säilynyt melko hyvin, tosin betoni on lohjennut paikoin. Tila on jaettu kolmeen osaan poikittain. Rakenteen eteläpäädyssä on ollut sisäänkäynti. Rakennettu kallion päälle.

DG 2631:20 Länsirannalla sijaitsevan työhuoneen ja asuinrakennuksen betoniperusta. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

3. Viemärikaivo

Koordinaatit: p 6664672, i 379314

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Länsirannalla sijaitseva viemärikaivo. Kaivo on hieman suppilomainen ja se on rakennettu betonista ja kivistä. Kaivon halkaisija on noin 1,8 m alhaalta. Rakenteen pohjois- ja eteläpuolilla on säilynyt lohkotuis-ta kivistä ladottua muuria, länsireunan muuri on sortunut aaltojen voimasta lähes kokonaan. Itäseinää ei ole säilynyt lainkaan. Kaivon länsikulmassa on kiinni pieni betonista valettu neliön muotoinen rakenne.

Viemärikaivo liittyy tykkipatterin viemä-röintisysteemiin.

DG 2631:22 Viemärikaivo länsirannalla. SW-NE. Kuva Katja Vuoristo.

4. Leipomo/asuinrakennus

Koordinaatit: 6664712, i 379568

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Itärannalla sijaitseva muurattu kivijalka on säilynyt lähes kokonaan. Rakennuksen sisäpuolella on tiilikasoja ja etelänurkassa on uunin paikka. Rakenteen sisällä ja ulkopuolella kasvaa koivuja. Karttojen mukaan paikalla on sijainnut leipomo/asuinrakennus.

DG 2631:85 Leipomon kivijalkaa. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

5. Kasarmi

Koordinaatit: p 6664738, i 379446

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Saaren pohjoispuolella sijainneesta kasarmista on säilynyt maanpinnan päällä ainoastaan yhden itä-länsisuuntaisen seinän muurattua kivijalkaa. Se on lähes kokonaan sammalen peittämä.

DG 2631:88 Kasarmirakennuksen kivijalkaa saaren pohjoisosassa. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

6. Kanslia

Koordinaatit: 6664722, i 379428

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Saaren pohjoisosassa sijainneesta kansliasta on säilynyt muurattua kivijalkaa. Kivijalan sisäpuolella on nähtävissä rakennuksen pohjoisosassa neljä huonejakoa, eteläpuoli on sen sijaan tuhoutunut.

7. Sammutusvälinevarasto/öljyliiteri?

Koordinaatit: 6664686, i 379411

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Betoninen jyrkellä taso, jonka luoteis-, kaakko- ja koillisreunat ovat suorat, kun taas lounaisreuna on viistokulmainen. Tason päällä on koillisreunassa hieman korkeampi nelikulmainen koroke. Rakenteen päällä kasvaa mäntyjä ja heinää. Rakenne sijaitsee samalla paikalla kuin karttoihin merkitty sammutusvälinevarasto ja öljyliiteri, joten se liittyy luultavasti niihin.

DG 2631:89 Mahdollisen sammutusvälinevaraston ja öljyliiterin perustusta. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

8. Keittiö

Koordinaatit: p 6664769, i 379482

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Pohjoisrannalla sijainneen keittiön kivijalka on säilynyt osittain. Rakennuksen eteläseinän keskellä on ollut sisäänkäyntiaukko portaineen ja keittiön uuni on sijainnut rakennuksen itäosassa pohjoisreunassa. Rakenne on pusikoitunut ja sen keskelle on rakennettu käymälä.

9. Kanala

Koordinaatit: 6664652, i 379334

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Nelikulmainen betoninen rakennuksen pohja kallion päällä lähellä tulenjohtotornia. Osittain sammalen peitossa, sisäpuolella kasvaa pensaita, heinää ja puu. Rakennuksen kulmissa on metallipultteja. Betoni lohkeilee paikoin. Paikalla on sijainnut kanala.

DG 2631:32 Kanalan perustusta. SE-NW. Kuva Katja Vuoristo.

10. Varasto

Koordinaatit: p 6664684, i 379556

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Osittain maakasojen alla sijaitseva betoninen kivijalka muonavaraston vieressä. Paikalla on mahdollisesti ollut jääkellari. Kivijalka on säilynyt vain osittain.

DG 2631:86 Muonavarasto ja sen vasemmalla puolella erottuva maakasa, jonka kohdalla on säilynyt mahdollisen jääkellarin perustusta. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

11. Varasto/kellarikuoppa

Koordinaatit: 6664669, i 379537

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Soikeahko maakuoppa muonavaraston eteläpuolella. Kuoppa liittyy paikalla 1910-luvulla olleisiin varastorakennuksiin.

BUNKKERIT YM. VARUSTUKSET

12. Mittauspöytä

Koordinaatit: 6664598, i 379956

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Väliaikaisesta puurakenteisesta mittaushuoneesta on jäänyt jäljelle saaren kaakkoisrannalla kallion päällä sijaitseva betoninen mittauspöytä. Betoninen pöytälevy on neliön muotoisen betonijalan päällä. Jalusta on vain hieman pöytälevyä kapeampi. Pöydän korkeus on noin 0,8 m ja levy on kooltaan noin 1,2 x 12 m. Jalusta on halkeillut paikoin rannanpuoleiselta sivultaan ja sitä on tuettu paikoin kivillä. Pöytälevyn päällä kasvaa hieman sammalta.

DG 2631:55 Betoninen mittauspöytä saaren kaakkoisrannalla. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

13. Mittauspaviljonki (Katajaluodon a.p.)

Koordinaatit: p 6664616, i 379658

Ajoitus: 1915

Kuvaus: Saaren itärannan kalliolla sijaitseva mittauspaviljonki on valmistunut 1915. Paviljonki on hieman pyöreäkulmainen betonirakenne, joka on naamioitu kivistä kumpumaiseksi pengerrykseksi. Kummun rannanpuoleista osaa on terassoitu. Kumpu on muodoltaan monimuotoinen ja siihen on rakennettu vuonna 1917 kiinni panssarikomentotorni. Rakennuksen päällä kasvaa pieniä mäntyjä, jotka vaikuttavat ajan mittaan rakenteen säilyvyyteen. Lisäksi kivien välissä kasvaa sammalta. Rakennuksen sisäänkäynti on pohjoisivulla.

DG 2631:59 Mittauspaviljonki, Katajaluodon apupiste. SW-NE.

Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:61 Paviljongin sisäänkäynti. NW-SE.

14. Panssarikomentotorni

Koordinaatit: p 6664628, i 379666

Ajoitus: 1917

Kuvaus: Vuonna 1917 valmistunut panssarikomentotorni on rakennettu kallioon ja kiinni aiemmin valmistuneeseen mittauspaviljonkiin. Ulkoapäin rakenne on naamioitu kokonaan kivillä ja sen reunoja on pyöristetty ja terassoitu. Rakennuksen katto on myös kivetty ja melko tasainen. Sen keskellä näkyy komentotornin yläosa, jonka tähytysaukot on peitetty luukuilla. Tornin katolla on periskooppi. Kokonaisuudessaan panssarikomentotorni on viisi metriä korkea ja siinä on kaksi kerrosta. Rakennuksen päällä kasvaa pieniä mäntyjä, jotka vaikuttavat ajan mittaan rakenteen säilyvyyteen. Lisäksi kivien välissä kasvaa sammalta. Panssarikomentotornin ovet on hitsattu kiinni.

DG 2631:65 Panssarikomentotorni ja oikealla taustalla Katajaluodon apupiste. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

Panssarikomentotornin sisäänkulkuaukolle johtaa pohjoisesta dynamiitilla kallioon räjäytetty käytävä, joka yhdistyy pohjoisessa itä-länsisuuntaiseen rantaan johtavaan kaapelikouruun.

DG 2631:71 Edessä kallioon räjäytetty yhdyskäytävä ja taustalla panssarikomentotorni. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

15. Mittauspaviljonki (Rysäkarin a.p.)

Koordinaatit: 6664614, i 379638

Ajoitus: 1915

Kuvaus: Panssarikomentotornin lähellä sijaitseva toinen mittauspaviljonki on rakennettu pääosin kallion sisälle vuonna 1915. Paviljonki on erillään panssarikomentotornista ja toisesta mittauspaviljongista. Paviljonki on muodoltaan nelikulmainen ja sen kulmat ja reunat on hieman pyöristetty. Tähystysaukko on matala ja se on lähes kallion tasalla. Rakennusta on naamioitu osin: sen suuaukon molemmin puolin on pyöreät kivistä tehdyt kumpumaiset rakenteet. Kivet on asetettu tasaisesti. Itäisemmässä kiveyksessä on pyöreä, halkaisijaltaan noin 90 cm kokoinen kolo ja koillisosassa on komeromainen syvennys. Molemmissa kasvaa heinää. Paviljongin luoteispuolella on kiinni pyöreä ja matala vallimainen sammalen peittämä kiveys.

DG 2631:62 Mittauspaviljonki, Rysäkarin apupiste. SE-NW. Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:64 Rysäkarin apupisteen sisäänkäynti. NE-SW.

16. Valonheitinasema

Koordinaatit: 6664644, i 379585

Ajoitus: 1915

Kuvaus: Asema sijaitsee saaren itäosassa mittauspaviljonkien ja panssarikomentotornin lähellä. Rakennus on louhittu osittain kallioon ja sen länsipäässä on sijainnut 150 cm valonheittimen suojatila, josta valonheitin on kuljetettu rautateitse saaren länsiosaan. Aseman itäpäässä sijainnut 200 cm valonheitin on nostettu

hissillä ylös ja siirretty kiskoja pitkin omalle paikalleen saaren itärannalle. Kiskot ovat kulkeneet noin 20 metriä pitkän kivimuurauksella suojatun betonivallin päällä. Aseman suojatiloissa on sähköaseman kolme huonetta.

DG 2631:73 Valonheitinaseman kivillä muurattu valli, jonka päällä kiskot sijaitsevat. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:76 Kiskot kivivallin päällä. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Valonheitinaseman itä-länsisuuntainen betoni/kivivalli on terassoitu ja pyöristetty kuten viereisetkin rakennukset eteläseinustaltaan. Pohjoispuolelta seinämä on jyrkempi ja sen alareunassa kulkee kaapelikouru. Vallin päällä on säilynyt rautatiekiskot ja itäpäädyn rinteessä on pieni kolo, joka on osin täyttynyt kasvillisuudesta. Aseman länsipäässä on rakennuksen oviaukko, josta johtaa sisäänkäyntiluiska alhaalla sijaitseviin tiloihin. Sisääntuloluiskan molemmin puolin on kaksi maanpäällistä pientä varastotilaa. Itse asema on monikulmainen betonirakennus, jonka kulmia on pyöristetty.

DG 2631:74 Valonheitinaseman kivivallin terassoitua eteläreunaa. Taustalla panssarikomentotorni. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:80 Valonheitinaseman sisäänkäynti ja sen sivuilla olevat pienet varastotilat.
N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Ulkopuolelta valonheitinasema on paikoin päässyt hieman rapistumaan. Itä-länsisuuntainen betonivalli on alkanut hajota pohjoispuolelta. Seinän vieressä kulkevan kaapelikourun yläpuolelta on alkanut tippua kiviä, koska muurin päällä kasvaa mäntyjä ja niiden juuret irrottavat kiviä. Myös vallin päällä ja eteläpuolella kasvaa useita mäntyjä, mutta ne eivät ole vielä saaneet suurta tuhoa aikaan. Vallin länsipuolella oleva betoninen rakennus, jossa on sisäänkäyntiaukko, on alkanut myös lohkeilla paikoin. Erityisesti rakennuksen päällä oleva karkeasekoitteinen betonikerros on lohkeillut eteläpuolen lipan kohdalta alas. Myös eteläseinän uloin kerros on lohkeillut. Rakennuksen sisääntuloluiska on säilynyt melko hyvin, vaikka paikalla onkin kosteutta ja seinille on kertynyt kalkkia. Katolla männyt ovat alkaneet kasvaa betonivalujen saumoissa ja ne uhkaavat hajottaa kattoa. Valonheitinaseman rautaisen kattoluukun ympärillä on verkkoaita, joka vaatisi oikaisemista. Katolla on myös pieniä nelikulmaisia aukkoja, joita on täytetty kivillä.

DG 2631:77 Valonheitinluukku valonheitinaseman katon päällä.
SW-NE. Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:82 Valonheitinaseman länsiosaa. SW-NE.

Valonheitinasemalta kulkee itärannalle kallioon räjäytetty kapea kaapelikouru. Kouruun yhdistyy panssarikomentotornista johtava yhdyskäytävä. Myös aseman eteläpuolelta lähtee kallion poikki kulkeva kaapelikouru.

DG 2631:75 Kivimuurin pohjoispuolella sijaitsevia kaapelikouruja. Kiskot kulkevat val-
lin päällä. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

17. Tykkipatteri

Koordinaatit: p 6664634, i 379447

Ajoitus: 1915–1917

Kuvaus: Tykkipatteri sijaitsee saaren keskiosassa itä-länsisuunnassa. Patteri on rakennettu betonista ja huonetilat sijaitsevat maan alla. Tilojen on annettu täyttyä vedellä ja saaren nykyisen omistajan mukaan ne ovat säilyneet veden alla hyvin. Patterin eteläpuoli on maastoutunut nykyisin hyvin metsäiseksi heinää kasvavaksi rinteeksi. Patteri on tehty betonista ja sen katto on tasainen. Rakenteen pohjoisena on aaltoileva ja se muodostaa neljä syvennystä, joiden etualalla ovat sijainneet 10” tykit. Kolmen itäisimmän pohjoispuolella on ollut kiviset suojamuurit, joista kaksi itäisintä ovat säilyneet parhaiten. Näissä on näkyvissä potero-
maisissa komeroissa patterin puolella. Läntisimmän tykinpaikan edustalla ei kivimuureja ole luultavasti ollut.

DG 2631:2 Tykkipatteri tulenjohtotornista kuvattuna. Kuvan keskel-
lä näkyy läntisin tykkiasema. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:3 Tykkipatterin eteläpuolen maapengerrystä. NW-SE.
Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:12 Tykkipatterin itäisin tykkiasema. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

Itäisin suojamuuri on 0,7–1 m korkuinen kivistä ladottu muuri, jonka eteläpuolella on kolme noin kaksi metriä leveää komeroa. Lisäksi länsipääty haarautuu kahteen sakaraan. Muuri on säilynyt melko ehjänä. Keskimäinen suojamuuri on noin metrin korkea ja siinä on myös kolme komeroa eteläpuolella. Kiveys on osittain romahtanut ja sen päällä kasvaa sammalta ja mäntyjä. Läntisimmästä suojamuurista on säilynyt vain pieni pätkä. Muuri on noin metrin korkuinen ja se jatkuu terassimaisena länteen viimeiselle tykille vievien portaiden suuntaan. Kivimuurit ovat päältä tasaisia.

Tykkien paikoilla on säilynyt pyöreät betonialustat, joita reunustaa taivutettu ratakisko. Betonialustoissa on kolme hyvin matalaa teratasoa, joista keskimmaisissä on ulkoreunalla rautapultteja ja sisäreunalla rautatangosta tehty reunus. Betonitasojen keskellä on 30–40 cm korkeat betoniset korokkeet, joiden päällä on hieman pienemmät rautalevyt. Niiden keskellä on tapit, joissa tykit ovat olleet kiinnitettynä. Levyjen reunoilla on pultteja ja muttereita.

DG 2631:11 Tykkipatterin itäisin tykkiasema ja sen suojamuuria. W-E. Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:9 Tykkipatterin toiseksi itäisin tykkiasema. W-E.

DG 2631:14 Tykkipatterin itäpäädyn tykkiaseman suojamuuria. S-N. Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:15 Sama kuin edellä. NE-SW.

Patterin betonivarustus myötäilee maastoa ja se nousee länteen päin mentäessä. Tykinpaikkojen välissä betoniseinä kaartuu ulommas ja kaaren molemmin puolin ovat suojakatokset, joista pääsee patterin sisätiloihin. Metalliset suojakatokset ovat holvimaisia puolikaaren muotoisia ja niissä alkaa näkyä ruostumisen aiheuttamia vaurioita. Katoksissa on jo paikoin reikiä ja hapertumia. Osasta puuttuu myös ovet.

DG 2631:7 Tykkipatterin läntisimmän osan sisäänkäynti. Varustuksen sisäosa on täyttynyt vedellä ja se ulottuu portaiden alaosaan saakka. NW-SE. Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:13 Rautainen suojakatos betonivarustuksen itäosassa. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

Patterin pohjoispuolen keskimmaisessä ulokkeessa on sijainnut avainkaappi ja läntisimmässä ulokkeessa on ollut ikonikomero. Seinien sisäkaarteissa näkyvät käsikäyttöisten ammushissien luukut. Rintavarustuksen molemmissa päissä on betoniset komentotornit ja länsipäädystä on myös monihuoneinen kellaritila, jossa on ollut mm. keskussähköasema ja puhelinkeskus. Rintavarustus on säilynyt suhteellisen hyvin, vaikkakin pohjoisseinillä on kalkkivalumia ja myös katon betoni lohkeilee paikoin. Patterin katon päällä kasvaa paikoin

mäntyjä ja juuret ovat osin hajottaneet katon pintaa. Katolla on patterin ulokkeiden kohdalla riveissä kolme ilmanvaihtoluukkuja.

DG 2631:16 Betonivarustuksen itäosan pohjoisseinän kalkkivalumia ja sammaloitunutta seinää. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:17 Tykkipatterin itäpäädyn komentotorni. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

Tykkipatterin länsipäätyyn on rakennettu 1930-luvulla tulenjohtotorni ja patterin etelärinteessä sijaitsee kahden sotakoiran haudat, jotka on tosin haudattu paikalle vasta myöhemmin 1900-luvulla.

DG 2631:19 Sotakoirien hautausmaa tykkipatterin etelärinteessä. S-N. Kuva Katja Vuoristo.

18. Tulenjohtotorni

Koordinaatit: p 6664656, i 379358

Ajoitus: 1930-luku

Kuvaus: Tulenjohtotorni on rakennettu tykkipatterin länsipäähän patterin katon päälle. Torni on kuusikerroksinen ja se on ollut käytössä vielä 2000-luvulla. Sen joka kerroksessa on majoitustilat. Rakennus on säilynyt hyvin, ainoastaan ylätasanteen laudat ja suojakaide alkavat olla huonossa kunnossa.

DG 2631:4 Tykkipatterin länsipäättyyn 1930-luvulla rakennettu tulenjohtotorni. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:90 Petro Pesonen, Satu Koivisto ja saaren omistaja Tom Kaisla tulenjohtotornissa. Kuva Katja Vuoristo.

PIENEMMÄT AMPUMA-ASEMAT

19. Ampuma-asema

Koordinaatit: 6664637, i 379300

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kallion ylärinteessä sijaitseva betonista rakennettu 7-kulmainen asema, johon johtaa pohjoisen suunnalta rannasta nouseva haarautuva yhdyskäytävä. Rakenteen kolmella läntisellä sektorilla on ampu-ma/tähystysaukot ja ne ovat kooltaan n. 0,5 x 0,8 m. Aukkojen kohdalla on sisäpuolella betoninen hyllymäinen taso. Itäisimmillä sektoreilla on n. 0,5 x 0,8 m kokoiset sisäkomerot. Rakenteen länsipuolta on tuettu kivillä.

Edellä mainittu yhdyskäytävä yhdistää ampuma-aseman ja sen lähellä kallion laella sijaitsevan kuoppamaisen suojakiveyksen. Kuoppa ja yhdyskäytävä ovat katajan ja ruusujen peittämiä.

DG 2631:23 7-kulmainen asema länsirannalla. S-N.
Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:24 Sama kuin edellä. W-E.

DG 2631:25 7-kulmainen asema länsirannalla. Aseman oviaukko jää vasemmalle. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

20. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664641, i 379323

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kallion päällä sijaitseva betoninen monikulmainen tykin alusta, jonka keskellä on kuusi metallitappia. Tason länsireunaa on tuettu tukikivillä. Betonialusta on osittain sammalen peitossa.

DG 2631:27 Saaren länsiosassa sijaitseva asema. SE-NW. Kuva Katja Vuoristo.

21. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664622, i 379349

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Monikulmainen betonialusta, jonka keskellä on kuusi rautapulttia ja hieman sivummalla on toinen 11 pultin rinki. Tason päällä on säilynyt myös hieman rautalevyä. Eteläreunalla on säilynyt kivistä ladottua suojakiveystä, joka on osin romahtanut. Betonialusta murenee, betoni irta-aa paikoin ohuina levyinä. Tason päällä kasvaa sammalta ja nuoria mäntyjä.

DG 2631:33 Kulmikas betonialusta ja sen itäosassa sijaitsevaa suojakiveystä. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

22. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664574, i 379388

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Pyöreä betoninen alusta, jonka reunoilla on noin 15 cm:n välein rautatapit. Alustan keskellä on pieni reikä. Alustan halkaisija on noin 2,5 m. Rakenne on säilynyt hyvin, sen päällä on vain hieman sammalta. Rakennettu kallion ylätasanteen päälle. Rakenne jäänyt osittain katajien ja sammalen alle, lisäksi sen päällä kasvaa mänty. Rakenne on vastaavanlainen kuin nro 25.

DG 2631:34 Pyöreä betonialusta, jota reunustaa rautatapit. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

23. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664559, i 379447

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kahdeksankulmainen betonialusta on säilynyt hyvin. Sen päällä kasvaa hieman ruohoa. Alustan keskellä on 13 rautatappia. Betonitason halkaisija on noin 2 metriä. Tykkiasema sijaitsee lähellä kalliolla olevaa merimerkkiä.

DG 2631:42 Kulmikas betonialusta. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

24. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664558, i 379503

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kuusikulmainen betonialusta, jonka reunoilla on rautatapit. Rakenteen halkaisija on noin 1 metriä. Sijaitsee kalliolla pyöreän tykkiaseman edustalla (nro 25).

DG 2631:44 Pieni kulmikas betonialusta. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

25. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664568, i 379494

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Pyöreä betoninen alusta, jonka reunoilla on noin 15 cm:n välein rautatäpät. Alustan keskellä on pieni reikä. Alustan halkaisija on noin 2,5 m. Rakenne on säilynyt hyvin, sen päällä on vain hieman sammalta. Rakennettu kalliota tasattu karkeammalla betonilla aseman pohjoispuolelta ja sivuilta pikkukivillä. Betonitasauksen päällä kasvaa sammalta ja mäntyä. Rakenne on vastaavanlainen kuin nro 22.

DG 2631:46 Pyöreä betonialusta, jonka pohjoispuolen kalliota on tasoitettu karkeammalla betonilla. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

26. Ampuma-asema

Koordinaatit: p 6664565, i 379550

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Rakenne sijaitsee rannan lähellä kalliolla. Paikalla on betonisella pyöreällä alustalla noin 60 cm korkea ja halkaisijaltaan noin 1,1 metrin kokoinen rautainen lieriön muotoinen alusta. Lieriön päällä on rautalevy, jonka reunoilla on muttereita. Hieman keskemällä on kehässä pieniä reikiä. Rakenne on vastaavanlainen kuin nro 28.

Aseman vieressä kalliota päällä sijaitsee neliön muotoinen (1,4 x 1,4 m) betoninen alusta, joka on osin sammalen peitossa.

DG 2631:49 Pyöreän betonialustan päällä oleva rautainen kiinnitysalusta. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

27. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664599, i 379591

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Saaren kaakkoisosassa sijaitseva pieni betonialusta, jonka halkaisija on noin 90 cm ja korkeus noin 20 cm. Tason reunoissa on rautatappeja ja sen päällä kasvaa hieman sammalta.

28. Tykkiasema ja yhdyskäytävä

Koordinaatit: p 6664597, i 379642

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Saaren kaakkoisosassa nelikulmaiseen syvennykseen tehty tykkiasema. Sen rannanpuoleisilla sivuilla on suojakiveys ympärillä ja takana on käytetty hyväksi kalliosta louhittua noin metrin syvyyttä seinämää. Kallionreunaa on käytetty hyväksi myös asemalle luoteesta johtavan yhdyskäytävän takaseinässä. Rannanpuoleinen seinämä on ladottu kivistä. Käytävän leveys on vajaan metrin. Tykkiaseman lounaispuolelta on louhittu pieni käytävämainen kolo kallioon ja se on täytetty myöhemmin osin kivillä.

Tykin paikka on sijannut nelikulmaisessa poterossa, jossa kasvaa nykyisin heinää. Tykkiasemaa ympäröivään poteroon on tehty pieni komeromainen pienempi syvennys vastakkaiselle sivulle, josta yhdyskäytävä lähtee. Tykin paikalla on säilynyt pieni pyöreä betonialusta, jonka päällä on noin 60 cm korkea ja halkaisijaltaan noin 1,1 metrin kokoinen rautainen lieriön muotoinen alusta. Lieriön päällä on rautalevy, jonka reunoilla on muttereita. Hieman keskemällä on kehässä pieniä reikiä. Rakenne on vastaavanlainen kuin nro 26. Rakenne on yhdyskäytävineen säilynyt melko hyvin, vaikka osa suojakiveyksen kivistä on levinnyt.

DG 2631:51 Saaren kaakkoisosassa sijaitseva kivetty yhdyskäytävä, joka johtaa tykkiasemalle. NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

DG 2631:53 Pyöreän betonialustan päällä oleva rautainen kiinnitysalusta ja asemaa ympäröivä suojakiveys. NW-SE. Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:54 Poteromainen suojakiveys tykkiaseman ympärillä ja yhdyskäytävä. E-W.

29. Ampuma-asema?

Koordinaatit: p 6664642, i 379672

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Panssarikomentotornin edessä rannalla sijaitseva pyöreä kivijalusta, jonka halkaisija on noin 3 m ja korkeus 0,6–1 m. Jalusta on muurattu lohkotuista kivistä ja jalustan päällä on betoninen taso, jonka reunoilla on kahdeksankulmainen ura. Rakenteen luoteispuolella on kaksi tasanteelle johtavaa porrasta. Rakenteen päällä kasvaa sammalta ja vähän heinää.

DG 2631:69 Kivirakenteinen asema saaren itärannalla. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

30. Tykkiasema

Koordinaatit: p 6664654, i 379667

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Panssarikomentotornin lähellä rannassa sijaitseva tykkiasema. Sen reunoilla on kivistä ladottu kehä, jossa on kaksi aukkoa. Kehä on matala, siinä on vain noin kaksi kiverrosta. Kivikehän keskellä on kallion päällä halkaisijaltaan noin 80 cm kokoinen pyöreä betonialusta, jonka reunoilla on 10 rautapulttia.

DG 2631:70 Tykkiasema kivreunuksineen. S-N. Kuva Katja Vuoristo.

SUOJAKIVEYKSET YMS.

31. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664708, i 379337

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Länsirannalla sijaitseva kivistä ladottu U:n muotoinen kiveys, jonka vallien leveys on noin 3,5 m. Lähes kokonaan sammalen, heinän ja pensaikon peitossa.

32. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664637, i 379339

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Pyöreä kivistä betonilaastilla muurattu rakenne, jonka poikki kulkee itä-länsisuuntainen avokäytävä. Rakenteen pohjoispuoli on puoliympyrän muotoinen ja pinnalta kupera. Eteläpuoli on sisäpuolelta kaa-reva ja sen keskellä on kaksiosainen rautaovi, jonka takana on noin 1 x 1,5 m kokoinen komero. Rakenteen ulkopuoli on heinittynyt. Rakenteen poikki kulkevan käytävän päällä on voinut olla aiemmin katos.

DG 2631:29 Kivisuojan heinittynyttä valliä. S-N.

DG 2631:30 Kivisuoja tulenjohtotornin länsipuolella. W-E.

DG 2631:31 Kivisuojan eteläosan sisäpuoli ja sen keskellä oleva komero. N-S. Kuvat Katja Vuoristo.

33. Suojakiveys/yhdyskäytävä

Koordinaatit: p 6664530, i 379362

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kivistä ladottu suojamuuri sijaitsee lounaisrannalla kalliolla. Muurikiveys on paikoin epämääräinen, mutta paikoin siinä on suorat ja selkeät reunat. Muurissa on muutamia poteroita ja sen keskivaiheilla on rannan suuntaan menevä uloke, jonka keskellä on aukko. Muurin takana olevaa kalliota on tasattu ja pengeretty laajalla alueella pikkukivillä. Kiveys on pääosin avoimella paikalla, mutta paikoin siinä kasvaa mäntyjä.

DG 2631:36 Kivettyä yhdyskäytävää etelärannalla. SE-NW.
Kuvat Katja Vuoristo.

DG 2631:37 Satu Koivisto kivisuojan poterossa. S-N.

34. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664538, i 379389

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Pienenhökö kaareva kivimuuri on ladottu rannansuuntaisesti lounaisrannalle. Takana ja sivuilla on käytetty suojan seinämiin matalaa kalliöseinämää. Rakenteen sisäpuolella kasvaa katajaa.

DG 2631:40 Kivisuoja, jossa on käytetty hyväksi kalliöseinämää.
W-E. Kuva Katja Vuoristo.

35. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664559, i 379444

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Tykkiaseman nro 23 vieressä sijaitseva suojakiveys kallion reunassa. Takana kasvaa mäntyjä ja katajia. Kiveyksestä on levitetty jonkin verran kiviä ympärille, mutta rakenteesta on nähtävissä vielä U-mainen muoto, joka on suojannut rannasta päin.

DG 2631:41 Suojakiveys kallion reunassa, taustalla näkyy tykkiasema (13). NW-SE. Kuva Katja Vuoristo.

36. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664522, i 379481

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Pieni, osittain säilynyt kaareva kivivarustus. Rakenteessa on vain muutamia päällekkäin ladottuja kiviä.

37. Kiviramppi ja suojakiveys

Koordinaatit: p 6664541, i 379504

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kivistä ladottu sammalen peittämä tasanne, jonka leveys on noin 3,5 metriä. Sijaitsee lähellä rantaa.

Kivirampissa on osittain kiinni kaareva kiveys, jossa käytetty paikoin myös soraa. Kiveys on rannansuuntainen ja takaa avonainen. Rakenne on sammalen, mäntyjen ja heinän peittämä.

DG 2631:43 Kiviramppi etelärannalla. N-S. Kuva Katja Vuoristo.

38. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664589, i 379507

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kallion päällä sijaitseva pieni ja matala suojakiveys tykkipatterin itäosan edustalla. Kiveys on kaareva ja kivet ovat muutamassa kerroksessa.

DG 2631:47 Pieni suojakiveys. SE-NW. Kuva Katja Vuoristo.

39. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664534, i 379530

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Noin metrin levyinen kivistä ladottu U:n muotoinen suojamuuri etelärannalla. Rakenteen sisäpuolelta on lohkottu kalliota syvennykseksi. Rakenteen sisäpuolella kasvaa muutamia mäntyjä, itse kiveys on paljas.

DG 2631:48 Suojakiveys ja sitä varten lohkottua kalliota. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

40. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664561, i 379557

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Etelärannalla kallion reunassa sijaitseva soikeahko ja matala kiven ja maan sekainen valli. Kiveyksen päällä kasvaa mäntyjä.

41. Suojakiveys

Koordinaatit: p 6664606, i 379655

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Matala U:n muotoinen kivistä ladottu suoja. Kiveyksen itäreunassa on käytetty hyväksi maapenger-tä.

MUUT RAKENTEET

42. Kaivanto

Koordinaatit: p 6664727, i 379328

Ajoitus:

Kuvaus: Kallioon räjäytetty kaivanto, jonka länsiosan reunoille on tehty betoniseinämät. Sijaitsee työhuoneen/asuinrakennuksen länsipuolella. Kaivannon länsiosa on hieman leveämpi kuin itäpää. Kaivannon pohja on täyttynyt vedellä.

DG 2631:21 Kallioon tehtyä kaivantoa on reu-nustettu betonilla. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

43. Painanne

Koordinaatit: p 6664679, i 379394

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Matala painanne tykkipatterin ja miinavarastojen lähellä. Painanteen ympärillä on soraa.

44. Kiviramppi

Koordinaatit: p 6664516, i 379359

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Etelärannalla suojamuurin nro 33 edustalla sijaitseva kivistä ladottu tasainen ramppi, jonka päällä kasvaa sammalta. Rampin rannanpuoleisessa päädyssä on 90 asteen kulmassa pieni suojakiveys ja sen takana on kalliota lohkottu rampin suunnassa suojaksi.

DG 2631:38 Kiviramppi ja sen edustalla olevaa kivivallia. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

45. Aitakiveys

Koordinaatit: p 6664526, i 379521

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Etelärannalla sijainneeseen piikkilanka-aitaan liittyviä pieniä ladottuja kivikasoja rivissä.

46. Kivirakenne (kivetty kulkuväylä / kivimuuri?)

Koordinaatit: p 6664581, i 379615

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Kaakkoisrannalla sijaitseva noin 1,5 metriä leveä väylä, jonka reunoilla on hieman isompia kiviä. Keskiossa on täytetty hieman pienemmällä rantakivillä. Pohja erottuu lännessä selkeänä tiemäisenä pohjana, idässä se erottuu heikommin. Kiveyksen pinta ei ole tasainen, mutta sen päällä on voinut olla esimerkiksi puukate. Toisaalta kyseessä voi olla myös puretun kivimuurin pohja.

DG 2631:50 Tiemäinen kiveys saaren itäosassa. W-E. Kuva Katja Vuoristo.

47. Lipputangon paikka

Koordinaatit: 6664620, i 379644

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Hieman viistoreunainen betonista valettu neliön muotoinen alusta, joka on kooltaan 1,5 x 1,5 m. Alustan keskellä on rautainen pystykehikko, johon lipputanko on saatu asetettua.

DG 2631:63 Vanha lipputangon jalusta kuvan oikeassa laidassa. Taustalla Rysäkarin apupiste. E-W. Kuva Katja Vuoristo.

48. Kalliokaiverrus

Koordinaatit: p 6664632, i 379649

Ajoitus: 1919

Kuvaus: Panssarikomentotornin, valonheitinaseaman ja mittauspaviljonkien väliin jäävän kallion päälle on tehty hakkaus, jossa lukee: KP JP

OUL II

15/8 19

Hakkauksia on lisää mittauspaviljongin (Katajaluodon a.p.) ja panssarikomentotornin edustalla olevalla kalliolla, näistä suurin osa on nuorempia.

DG 2631:56 Kaiverrus panssarikomentotornin ja valonheitinaseaman välisellä kalliolla. Kuva Satu Koivisto.

DG 2631:83 Kaiverrus kaakkoisrannan sileällä kalliolla. NE-SW. Kuva Katja Vuoristo.

49. Yhdyskäytävä

Koordinaatit: p 6664671, i 379653

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Itä-länsisuuntainen noin 1,5 m leveä kallioon räjäytetty käytävä on täytetty myöhemmin kivilohkareilla. Sen päällä kasvaa heinää ja jäkälää.

50. Kivilouhos

Koordinaatit: p 6664684, i 379613

Ajoitus: 1910-luku

Kuvaus: Itärannalla panssarikomentotornin ja valonheittinaseman lähellä sijaitseva laajahko alue, josta on todennäköisesti lohkottu kiviä kyseisiin rakennuksiin ja mittauspaviljonkeihin. Louhoksen länsireuna on jyrkkä ja paikalla näkyy vielä kalliosta louhittuja kiviä. Alue on osin maastoutunut heinän alle. Paikalla kasvaa myös muutamia nuoria lehtipuita ja kelomäntyjä.

51. Kivilatomus

Koordinaatit: p 6664667, i 379585

Ajoitus: 1900-luku

Kuvaus: Matala suorakaiteen muotoinen kivistä ladottu rakenne, jonka päällä kasvaa sammalta. Rakenne sijaitsee valonheittinaseman pohjoispuolella. Sen eteläpäättä on myllätty hieman.

Lähteet

Enqvist, Ove 2007. Kellä saaret ja selät on hallussaan... Rannikopuolustuksen aluekysymykset autonomi-
sessa ja itsenäisessä Suomessa. Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitos julkaisusarja 1 N:o 9.

Ensimmäiset maailmansodan aikaiset linnoitukset Helsingissä. Suojeluluettelo. Museovirasto, Rakennushis-
torian osasto, julkaisu N:o 9. Toim. Lasse Laaksonen. Helsinki 1980.

Kuninkaallinen merikartasto 1791–1796. C. N. af Klerckerin johtama kartoitustyö Suomenlahdella. Toim.
Erkki-Sakari Harju ja Heikki Tiilikainen. Jyväskylä 2009.

Manninen, Markus 2000. Viapori. Merilinnoitus ensimmäisessä maailmansodassa 1914–1918. Jyväskylä.

Kuvaluettelo

Kuvan numero	Aihe	Tekijä
DG2631:1	Yleiskuva. Rysäkarin lounaisosaa tulenjohtotornista kuvattuna. N-S.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:2	Yleiskuva tykkipatterista. Kuvan keskellä näkyy läntisin tykkiasema. NE-SW. Yleiskartassa numerolla 18.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:3	Tykkipatterin eteläpuolen maapengerrystä. NW-SE.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:4	Tykkipatterin länsipäädyn tulenjohtotorni. NE-SW.Yleiskartassa numerolla 17.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:5	Tykkipatterin länsipäädyn tulenjohtotorni ja läntisin tykkiasema. E-W. Yleiskartassa tulenjohtotorni numerolla 17.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:6	Tykkipatterin läntisimmän tykkiaseman oviaukko. NW-SE.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:7	Tykkipatterin läntisimmän tykkiaseman sisäänkäynti. NW-SE.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:8	Tykkipatterin toiseksi läntisin tykkiasema. E-W.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:9	Tykkipatterin toiseksi itäisin tykkiasema. W-E.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:10	Tykkipatterin toiseksi itäisin tykkiasema ja sen suojamuuria. S-N.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:11	Tykkipatterin itäisin tykkiasema ja sen suojamuuria. W-E.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:12	Tykkipatterin itäisin tykkiasema. E-W.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:13	Rautainen kaariovi tykkipatterin betonivarustuksen itäosassa. NE-SW.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:14	Tykkipatterin itäpäädyn tykkiaseman suojamuuria. S-N.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:15	Tykkipatterin itäpäätyä ja itäistä suojamuuria. NE-SW.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:16	Tykkipatterin itäpäädyn betonivarustuksen seinän kalkkivalumia. N-S.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:17	Tykkipatterin itäpäädyn komentotorni. N-S.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:18	Tykkipatterin itäpäädyn komentotorni. E-W.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:19	Sotakoirien hautausmaa tykkipatterin läheisyydessä.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:20	Työ-/asuinrakennuksen kivijalka saaren länsirannalla. NE-SW. Yleiskartassa numerolla 2.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:21	Kalliokaivanto. E-W. Yleiskartassa numerolla 42.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:22	Viemärikaivo ja siihen liittyviä rakenteita saaren länsirannalla. SW-NE. Yleiskartassa numerolla 3.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:23	7-kulmainen bunkkeri lähellä rantaa. S-N. Yleiskartassa numerolla 19.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:24	7-kulmainen bunkkeri lähellä rantaa. W-E. Yleiskartassa numerolla 19.	kuvaaja: Katja Vuoris-to

DG2631:25	7-kulmainen bunkkeri lähellä rantaa. N-S. Yleiskartassa numerolla 19.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:26	7-kulmainen bunkkeri lähellä rantaa ja yhdyskäytävä. Satu Koivisto seisoo yhdyskäytävässä. SW-NE. Yleiskartassa numerolla 19.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:27	Tykkiasema saaren länsiosassa. SE-NW. Yleiskartassa numerolla 20.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:28	Tykkiasema saaren länsiosassa, tukikiveystä. S-N. Yleiskartassa numerolla 20.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:29	Kivisuoja tulenjohtotornin lounaispuolella. S-N. Yleiskartassa numerolla 32.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:30	Kivisuoja tulenjohtotornin lounaispuolella. W-E. Yleiskartassa numerolla 32.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:31	Kivisuojan sisäpuolinen kaari ja keskellä rautaluukut. N-S. Yleiskartassa numerolla 32.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:32	Kanalarakennuksen pohja. SE-NW. Yleiskartassa numerolla 9.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:33	Tykkiasema ja sen itäpuolella hajonnut kivirakenne. W-E. Yleiskartassa numerolla 21.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:34	Pyöreä tykkiasema, rautatapatit kiertävät betonialustan reunaa. N-S. Yleiskartassa numerolla 22.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:35	Pitkä kivimuuri saaren lounaisrannalla. N-S. Yleiskartassa numerolla 33.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:36	Kivimuuri ja yhdyskäytävä saaren lounaisrannalla. SE-NW. Yleiskartassa numerolla 33.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:37	Kivisuoja saaren lounaisrannalla, keskellä Satu Koivisto. S-N. Yleiskartassa numerolla 33.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:38	Kiviramppi ja valli sekä pieni kalliosuoja saaren lounaisrannalla. E-W. Yleiskartassa numerolla 44.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:39	Kiviramppi ja valli sekä pieni kalliosuoja saaren lounaisrannalla. S-N. Yleiskartassa numerolla 44.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:40	Kallioon louhittu ampumasuoja ja kivivalli. W-E. Yleiskartassa numerolla 34.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:41	Kivistä kasattu ampumasuoja ja kuvan vasemmassa reunassa tykkiasema. NW-SE. Yleiskartassa suoja numerolla 35 ja tykkiasema numerolla 23.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:42	Tykkiasema. W-E. Yleiskartassa numerolla 23.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:43	Kiviramppi. N-S. Yleiskartassa numerolla 37.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:44	Pieni kulmikas tykkiasema. W-E. Yleiskartassa numerolla 24.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:45	Pyöreä tykkiasema, taustalla pieni kulmikas tykkiasema. NW-SE. Yleiskartassa pyöreä tykkiasema numerolla 25 ja pieni kulmikas tykkiasema numerolla 24.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:46	Pyöreä tykkiasema, varsinaisen alustan alla laajempi betonikoroke. NW-SE. Yleiskartassa tykkiasema numerolla 25.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:47	Pieni kivisuoja. SE-NW. Yleiskartassa numerolla 38.	kuvaaja: Katja Vuoris-to
DG2631:48	Kallioon hakattu yhdyskäytävä ja kivisuoja. W-E. Yleiskartassa numerolla 39.	kuvaaja: Katja Vuoris-to

DG2631:49	Pyöreä jalustan päällä oleva rautainen kiinnitysalusta, tykkiasema. NW-SE. Yleiskartassa numerolla 26.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:50	Hieman suuremmilla kivillä reunustettu ja pienemmillä kivillä pohjustettu "tie". W-E. Yleiskartassa numerolla 46.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:51	Kivimuuri/-suoja saaren kaakkoisreunalla. NW-SE. Yleiskartassa numerolla 28.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:52	Pyöreä jalustalla oleva rautainen patamainen tykkiasema ja sitä ympäröivä kivisuoja. NE-SW. Yleiskartassa numerolla 28.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:53	Pyöreä jalustalla oleva rautainen patamainen tykkiasema ja sitä ympäröivä kivisuoja. NW-SE. Yleiskartassa numerolla 28.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:54	Tykkiasema ja sitä ympäröivä kivisuoja sekä yhdyskäytävä. E-W. Yleiskartassa numerolla 28.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:55	Betoninen mittauspöytä saaren kaakkoisrannalla. W-E. Yleiskartassa numerolla 12.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:56	Kalliokaiverrus kalliosta panssarikomentotornin ja valonheitinase- man välissä. Yleiskartassa numerolla 48.	kuvaaja: Satu Koivisto
DG2631:57	Saaren itäosa, panssarikomentotorni ja mittautornit sekä lippu- tanko ja mittauspöytä. NW-SE. Panoraama. Yleiskartassa panssari- komentotorni numerolla 14, mittauspöytä numerolla 12 ja lippu- tanko numerolla 47.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:58	Mittautorni Katajaluodon apupiste ja panssarikomentotorni. S-N. Yleiskartassa Katajaluodon apupiste numerolla 13 ja panssariko- mentotorni numerolla 14.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:59	Katajaluodon apupiste. SW-NE. Yleiskartassa numerolla 13.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:60	Katajaluodon apupiste, kasvillisuus tunkeutuu rakenteisiin. W-E.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:61	Katajaluodon apupiste, sisäänkäynti. NW-SE.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:62	Rysäkarin apupiste ja vanha lipputangon jalusta. SE-NW. Yleiskar- tassa lipputanko numerolla 47.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:63	Rysäkarin apupiste ja vanha lipputangon jalusta. E-W. Yleiskartassa Rysäkarin apupiste numerolla 15 ja lipputangon jalusta numerolla 47.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:64	Rysäkarin apupiste, sisäänkäynti. NE-SW.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:65	Panssarikomentotorni ja Katajaluodon apupiste. NW-SE. Yleiskar- tassa numeroilla 14 ja 13.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:66	Panssarikomentotorni, katolla kasvaa männyntaimia. S-N.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:67	Panssarikomentotornin kaakkoisreunaa. SW-NE.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:68	Panssarikomentotornin periskooppi. SW-NE.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:69	Kivirakenteinen tykkiasema saaren itärannassa. NE-SW. Yleiskartas- sa kohde numero 29.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:70	Tykkiasema ja kivivalli. S-N. Yleiskartassa kohde numero 30.	kuvaaja: Katja Vuoris- to
DG2631:71	Edessä kallioon hakattu yhdyskäytävä panssarikomentotorniin ja taustalla panssarikomentotorni. NW-SE. Yleiskartassa panssariko- mentotorni numerolla 14.	kuvaaja: Katja Vuoris- to

DG2631:72	Yhdyskäytävä ja kaapelikaivanto saaren itäosassa. SE-NW.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:73	Valonheittinaseman rakenteita, etualalla kiskojen itäpäät. E-W. Yleiskartassa valonheittinasema numerolla 16.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:74	Valonheittinaseman kiskorampin eteläreunaa, taustalla panssarikomentotorni. W-E. Yleiskartassa numerot 16 ja 14.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:75	Kiskot rampin päällä ja kaapelikaivantoa rampin pohjoispuolella. NE-SW. Yleiskartassa numerolla 16.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:76	Kiskot rampin päällä. E-W. Yleiskartassa numerolla 16.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:77	Valonheittinluukku valonheittinaseman katon itäreunalla. SW-NE.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:78	Valonheittinaseman kattoa, taimet kasvavat betonirakenteiden saumoissa. S-N.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:79	Valonheittinasema. NE-SW. Yleiskartassa numerolla 16.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:80	Valonheittinaseman sisäänkäynti. N-S. Yleiskartassa numerolla 16.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:81	Valonheittinasema. W-E. Yleiskartassa numerolla 16.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:82	Valonheittinaseman rakenteita. SW-NE.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:83	Kalliokaiverruksia saaren itärannalla. NE-SW.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:84	Leipomon kivijalkaa. E-W. Yleiskartassa numerolla 4.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:85	Leipomon kivijalkaa. N-S. Yleiskartassa numerolla 4.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:86	Muonavarasto, oikealla varaston jäännökset. Yleiskartassa numerolla 10. N-S.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:87	Kasarmirakennuksen kivijalkaa. NE-SW. Yleiskartassa numerolla 5.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:88	Kasarmirakennuksen kivijalkaa. N-S. Yleiskartassa numerolla 5.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:89	Sammutusvälinevaraston pohja. NW-SE. Yleiskartassa numerolla 7.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:90	Työkuva. Petro Pesonen, Satu Koivisto ja Tom Kaisla tulenjohtotornissa.	kuvaaja: Katja Vuoristo
DG2631:91	Työkuva. Petro Pesonen mittaa kalliosuojaa GPS:n avulla.	kuvaaja: Satu Koivisto
DG2631:92	Työkuva. Petro Pesonen mittaa kivrakennetta GPS:n avulla.	kuvaaja: Satu Koivisto
DG2631:93	Työkuva. Katja Vuoristo tekee muistiinpanoja ja Petro Pesonen mittaa tykkipatteria GPS:n avulla.	kuvaaja: Satu Koivisto
DG2631:94	Työkuva. Petro Pesonen aloittamassa takymetrimittauksia.	kuvaaja: Katja Vuoristo

Kartat

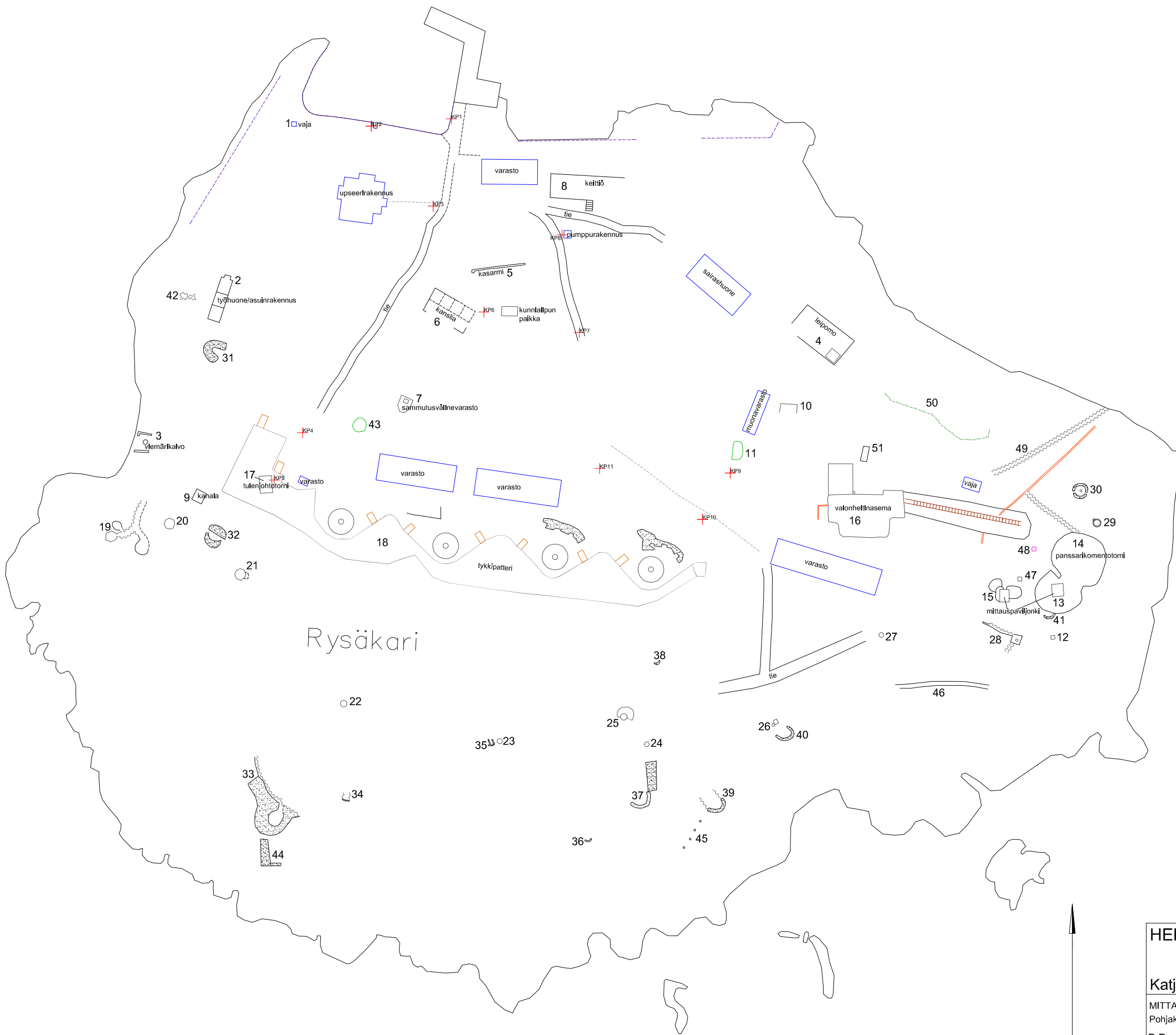
Luettelo kartoissa esiintyvistä muinaisjännöksen alakohteista

Alakohteen nro	Rakenne	Alakohteen nro	Rakenne
1	Vesisäiliövaja	27	Tykkiasema
2	Työhuone/asuinrakennus	28	Tykkiasema ja yhdyskäytävä
3	Viemärikaivo	29	Ampuma-asema?
4	Leipomo/asuinrakennus	30	Tykkiasema
5	Kasarmi	31	Suojakiveys
6	Kanslia	32	Suojakiveys
7	Sammutusvälinevarasto/öljyliiteri	33	Suojakiveys / yhdyskäytävä
8	Keittiö	34	Suojakiveys
9	Kanala	35	Suojakiveys
10	Varasto	36	Suojakiveys
11	Varasto / kellarikuoppa	37	Kiviramppi ja suojakiveys
12	Mittauspöytä	38	Suojakiveys
13	Mittauspaviljonki	39	Suojakiveys
14	Panssarikomentotorni	40	Suojakiveys
15	Mittauspaviljonki	41	Suojakiveys
16	Valonheitinase	42	Kaivanto
17	Tykkipatteri	43	Painanne
18	Tulenjohtotorni	44	Kiviramppi
19	Ampuma-asema	45	Aitakiveys
20	Tykkiasema	46	Kivirakenne (tienpohja / muurinpohja?)
21	Tykkiasema	47	Lipputangon paikka
22	Tykkiasema	48	Kalliokaiverrus
23	Tykkiasema	49	Yhdyskäytävä
24	Tykkiasema	50	Kivilouhos
25	Tykkiasema	51	Kivilatomus
26	Ampuma-asema		

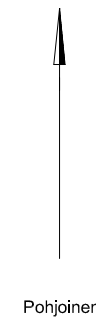
KARTTAMERKIT

- kivirakenne
- tykkiasema
- kaapelikaivanto
- rata
- kivilouhos
- kalliion hakattu kulkuväylä
- kalliokaiverrus
- kivimuri
- kiintopiste
- maakuoppa
- polku
- rautainen sisäänkäynti
- rakennus
- kivijalka

Rysäkari

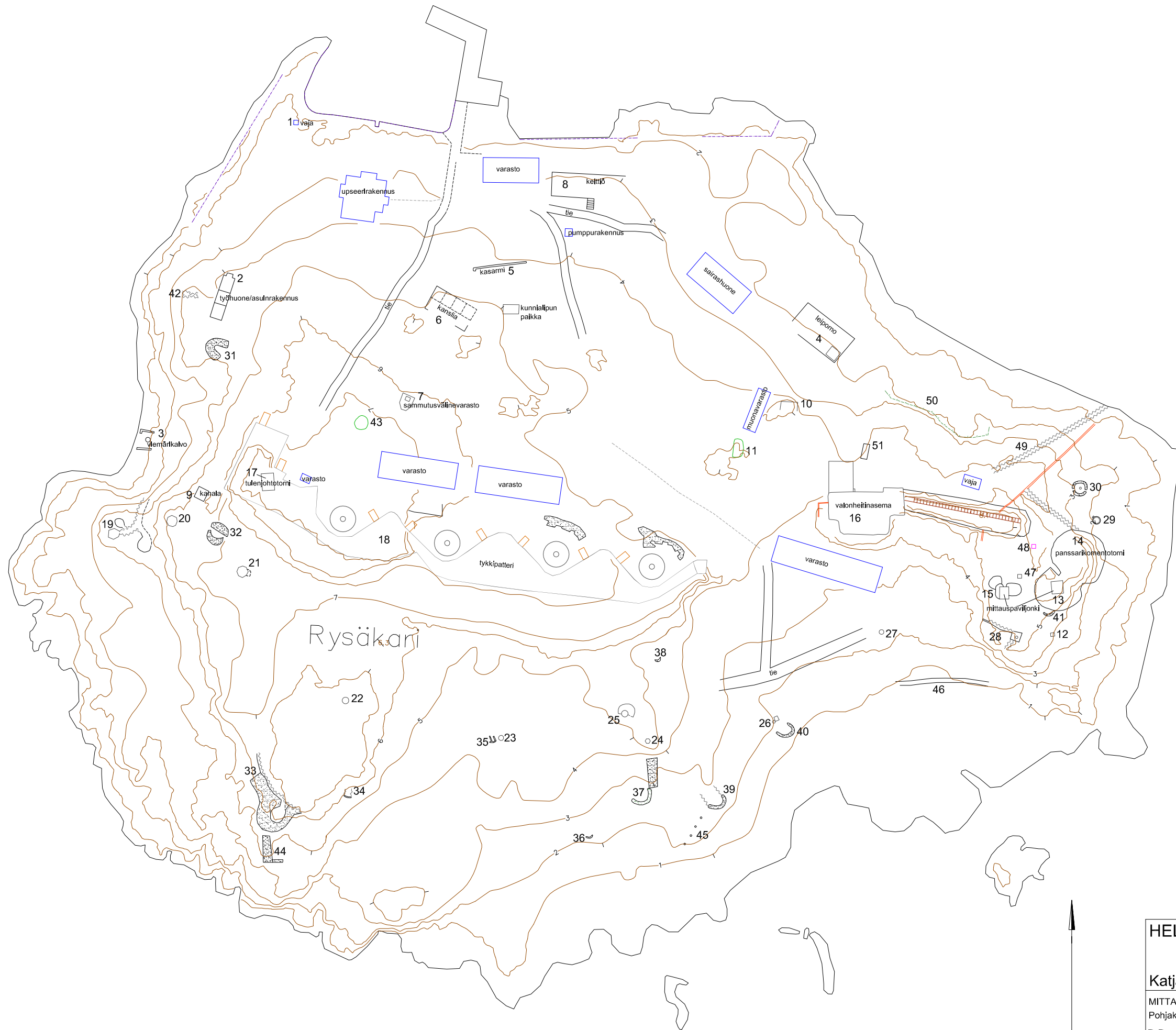
75 m

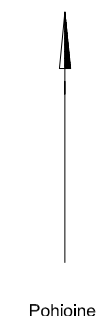
HELSINKI RYSÄKARI		Yleiskartta	
Katja Vuoristo 2012		MK 1:1500	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
P.Pesonen, S.Koivisto & K. Vuoristo Puht.piirt.T.Väisänen 2012		Koord.: ETRS-TM35FIN Korkeus: N2000	Kartta 1

KARTTAMERKIT

- kivirakenne
- tykkiasema
- kaapelikaivanto
- rata
- kivilouhos
- kallioon hakattu kulkuväylä
- kalliokaiverrus
- kivimuri
- maakuoppa
- polku
- rautainen sisäänkäynti
- rakennus
- kivijalka

75 m

Pohjoinen

HELSINKI RYSÄKARI		Korkeuskäyrät	
Katja Vuoristo 2012		MK 1:1500	
MITTAUSDOKUMENTOINTI Pohjakartta Helsingin kaupunki		MUSEOVIRASTO ARKEOLOGISET KENTTÄPALVELUT	
P.Pesonen, S.Koivisto & K. Vuoristo Puht.piirt.T.Väisänen 2012		Koord.: ETRS-TM35FIN Korkeus: N2000	Kartta 2